

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
OLIMPIADA DE ISTORIE
Etape județeană/a municipiului București
Clasa a X-a
2017

Varianta 1

- Timpul de lucru este de trei ore.
- Ambele subiecte sunt obligatorii.
- Se acordă 10 puncte din oficiu, care se adaugă la Subiectul I.
- Subiectele se tratează pe foi separate

SUBIECTUL I

(40 de puncte)

Citiți, cu atenție, sursele de mai jos:

A. „Totuși, a existat la sfârșitul secolului al XVIII-lea o mișcare ce a făcut ca reformele să pară nu numai dezirabile, ci și necesare: Iluminismul. *Les philosophes*, mai mult scriitori decât filosofi, ca Voltaire, Montesquieu și Rousseau, au scris despre problemele la ordinea zilei și au atacat prejudecățile și superstițiile pe care le observau în jurul lor. Mulți dintre ei au contribuit la cea mai importantă operă a Iluminismului, *Enciclopedia* (primul volum a apărut în 1752, ultimul din cele 35 în 1780). Țelul lor era aplicarea analizei raționale în toate domeniile. Nu erau dispuși să accepte tradiția sau revelația ca rațiune suficientă pentru a întreprinde ceva. [...] Principalele ținte ale atacului lor erau biserica și guvernarea despotică. Nu acceptau interpretarea literală a Bibliei și respingeau tot ce nu putea fi explicat de rațiune - miracolele, de exemplu - ca superstiții. Condamnau biserica catolică pentru că era bogată, coruptă și intolerantă și au preluat exclamația lui Voltaire „Ecrasez l'infame!” („Zdrobiți-o pe infamă!”, adică biserica).

Atacul împotriva despotismului a fost declanșat în principal de Montesquieu. Cartea sa, *Spiritul legilor*, una dintre cele mai influente în secolul al XVIII-lea, a apărut în 1748. Monarhia, spunea el, înseamnă guvernare de către un singur om conform legii, despotism înseamnă guvernare de către un singur om, neîngrădit de nici o lege, și este arbitrar. [...] Deși filosofii criticau unele instituții ale Vechiului Regim, ei nu se opuneau regimului în sine și nu erau revoluționari. Mulți dintre ei, inclusiv Montesquieu, erau nobili, iar ceilalți, ca Voltaire și Rousseau, erau acceptați în înalta societate.” (Duncan Townson, *Franța în Revoluție*)

B. „Asupra unor astfel de subiecte istoricii au puncte de vedere extrem de diferite. Unii cred că, deși filosofii n-au fost revoluționari, efectul doctrinei învățaturii lor a fost, întrucât ei au atacat toate elementele pe care se baza Vechiul Regim. Pe la 1780, o mare parte a Franței, la toate nivelurile sociale, era pregătită pentru ample schimbări și nerăbdătoare să le înfăptuiască. Conte de Segur nota: „Acordăm un sprijin entuziast doctrinelor filosofice profesate de scriitorii îndrăzneți și plini de spirit. Voltaire ne-a cucerit, Rousseau ne-a înduioșat și am simțit o plăcere secretă văzându-i cum atacă vechea structură, care ne apare barbară și ridicolă. Ideile lui Montesquieu se reflectau în protestele parlamentelor. Istoricul francez Chaussinand-Nogaret a constatat că în 1789 așa-numitele *cahiers de doléances* (caiete de doleanțe) ale nobililor erau impregnate de ideile Iluminismului. Autorii lor erau profund ostili Vechiului Regim și dornici să creeze un stat liberal și reprezentativ.

Pe de altă parte, istoricul american G.V. Taylor n-a descoperit prea multe influențe ale Iluminismului în caietele stării a treia, care erau foarte conservatoare. „Singura concluzie posibilă”, scria el, „este că programul revoluționar și ideologia sa au fost concepute și definitivare după ce reprezentanții s-au întrunit în primăvara [lui 1789] și că majoritatea lor nu prevăzuseră și nici nu urmăriseră ceea ce avea să se întâmple.” Alți istorici au adoptat această părere susținând că influența Iluminismului a intervenit după ce revoluția începuse și nu înainte. Numai după ce Vechiul regim a căzut și trebuiau să fie edificate noi instituții, ideile Iluminismului au produs o ideologie revoluționară. Joan Mc Donald pretinde că lucrarea *Contractul social* a lui Rousseau „nu a jucat un rol important în formarea opiniilor celor care au participat la evenimentele din 1789. Numai după 1789 a început să crească interesul pentru *Contractul social*.” (Duncan Townson, *Franța în Revoluție*)

C. „Montesquieu, figurează, la loc de cinste, în panteonul marilor teoreticieni liberali. Datorită lui, liberalismul francez își găsește un prim corp doctrinar. Opera sa politică majoră, *Despre spiritul legilor* (1748), constituie o etapă esențială în drumul spre modernitatea filozofică. [...] Dacă Raymond Aron vedea în ea un formidabil apel la libertate, toleranță și pluralism, care a contribuit la formarea democrațiilor moderne, Louis Althusser denunța un proiect de esență conservatoare, preocupat, în special, de apărarea aristocrației împotriva asalturilor stării a treia, tot mai ostilă societății bazate pe privilegii din Vechiul Regim. [...] În pofida echivocului său, *Despre spiritul legilor* este plin de propuneri și idei reformatoare care vor constitui, împreună cu *Contractul social* al lui Rousseau, una dintre principalele surse de inspirație pentru revoluționarii de la 1789. [...] Montesquieu își manifestă clar preferința pentru monarhie. Chiar dacă filozoful francez recunoaște că republica poate fi adaptată la unele popoare, monarhia are imensa superioritate de a emite hotărâri ce devin rapid executorii. Oricum, este preferabilă despotismului, care constituie cel mai rău dintre regimuri.

Ca și Locke, Montesquieu este convins că interdependența instituțiilor politice reprezintă o garanție esențială pentru apărarea libertăților. Conform *Spiritului legilor*, „constituția” trebuie construită în așa fel, încât să urmărească un dublu obiectiv. Prima ei preocupare este să asigure stabilitatea și aplicarea concretă a legilor. Al doilea rol al „constituției” este de a împiedica orice concentrare excesivă a puterii de comandă. În acest punct, atingem esența tezei din *Despre spiritul legilor*: teoria „separației puterilor”. [...] Aici, Montesquieu distinge trei puteri: puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească. Combinarea lor reprezintă sursa tuturor exceselor.”

(O. Nay, *Istoria ideilor politice*)

Pornind de la aceste surse istorice, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, pe baza sursei **C**, două caracteristici ale «constituției» în viziunea lui Montesquieu. **4 puncte**
2. Menționați, pe baza sursei **A**, două instituții pe care le-au atacat reprezentanții Iluminismului. **4 puncte**
3. Menționați, pe baza sursei **B**, două deosebiri dintre părerile referitoare la influența iluminismului asupra evenimentelor revoluționare din Franța. **4 puncte**
4. Formulați o opinie referitoare la concepția lui Montesquieu privind forma de guvernământ, susținând-o cu câte o informație selectată din sursele **A** și **C**. **8 puncte**
5. Prezentați două consecințe ale iluminismului asupra organizării statelor moderne la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în afara celor la care se referă sursele **A**, **B** și **C**. **10 puncte**
6. Argumentați, prin două fapte istorice afirmația conform căreia ideile iluminate au influențat organizarea internă a Țărilor Române în secolul al XVIII-lea și primele decenii ale secolului al XIX-lea. **10 puncte**

SUBIECTUL al II-lea

(50 de puncte)

Analizați comparativ, în aproximativ trei-patru pagini, revoluțiile de la 1848 în Europa și în spațiul românesc, având în vedere:

- menționarea a două asemănări și a două deosebiri dintre cauzele și obiectivele revoluției din spațiul românesc și a revoluțiilor din restul Europei;
- menționarea a două fapte istorice referitoare la desfășurarea evenimentelor revoluționare în spațiul românesc și prezentarea câte unei consecințe a unuia dintre aceste fapte în domeniul politic, respectiv a celui alt fapt în domeniul social;
- prezentarea a două deosebiri între consecințele revoluțiilor desfășurate în statele din Europa centrală și vestică și respectiv în Europa de sud-est;
- formularea unei opinii referitoare la existența continuității între Revoluția de la 1848 și procesul de constituire a statelor europene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și susținerea acesteia cu două argumente istorice.

Notă ! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** sintezei, **evidențierea relației cauză-efect**, susținerea opiniei cu **argumente istorice** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **sucesiunii cronologice/ logice** a faptelor istorice și **încadrarea** sintezei în limita de spațiu precizată.